

Samlad kvalitetsredovisning av kommunal förskoleverksamhet i Stockholms stad 2015

Sammanfattning

Det pågår ett intensivt utvecklingsarbete på flera nivåer i staden för att utveckla förskoleverksamheten och förstärka likvärdigheten.

Den samlade kvalitetsredovisningen ska vara ett av underlagen för att Stockholm stad som huvudman ska få den information som behövs för att på lång sikt skapa goda förutsättningar för den kommunala förskoleverksamheten.

De strukturella förutsättningarna påverkar framförallt genom den stora utbyggnaden av förskoleplatser som pågått i flera stadsdelsförvaltningar och svårigheten att bibehålla andelen förskollärare.

Samtidigt visar stadsdelsnämnderna på god måluppfyllelse på övergripande målområden även om de ofta lyfter fram att likvärdigheten behöver öka. Analyserna lyfter fram vikten av fortsatt kompetensutveckling och ett långsiktigt utvecklingsarbete.

Stadsdelsförvaltningarna kommer att prioritera att utveckla arbetet med pedagogisk dokumentation, kemikaliesmart förskola, pedagogisk miljö, Skolplattformen, språk och kommunikation, öka andelen förskollärare, normmedvetenhet och genus samt kommunikation med föräldrar.

Som stadsövergripande insatser föreslås satsningar för att öka andelen förskollärare, digitalisering, kompetensutveckling och flerspråkighet.

Den övergripande analysen visar att verksamheten får problem med sitt kvalitets- och utvecklingsarbete när antal nämndmål och därmed förväntade resultat blir för många och detaljerade.

Utbildningsförvaltningens analys är att förskolornas kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling skulle gynnas av en tydligare och mer samordnad styrning mellan kommunfullmäktiges mål och stadsdelsnämndernas verksamhetsplaner.

Det skulle också öka likvärdigheten i staden och ge ett ökat utrymme för enheternas prioriterade utvecklingsområden.

Kvalitetsredovisningens funktion

Stockholms stad har som huvudman enligt skollagen¹ och Skolverkets Allmänna råd för kvalitetsarbete² ett ansvar för att skapa rutiner, uppföljningssystem och andra förutsättningar för ett dokumenterat och systematiskt kvalitetsarbete.

Skollagen kräver inte att huvudmännen ska ta fram kvalitetsredovisningar för sin verksamhet men staden har valt denna form av redovisning för förskoleverksamheten på olika nivåer inom stadens organisation för att uppfylla kravet på ett systematiskt kvalitetsarbete.

Andra delar och resultat av förskoleverksamheten, som exempelvis budget och medarbetarfrågor, rapporteras i stadens ILS³-system i tertiärrapporter och verksamhetsberättelser.

Syftet med kvalitetsredovisningen är att bedöma måloppfyllelsen i förhållande till de nationella målen i läroplanen, identifiera framgångsrika arbetssätt och utvecklingsområden. Utifrån detta formuleras utvecklingsinsatser med förväntat resultat på olika nivåer. Avsikten är att bidra till en likvärdig utbildning med hög kvalitet.

Stadens samlade kvalitetsredovisning används som ett underlag för budget 2017 med inriktning 2018-2019. Rapporten utgör också ett stöd för arbetet med övergripande och långsiktiga utvecklingsinsatser i staden och är i förekommande fall ett underlag för resultatdialoger mellan skolnätet, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande

Den samlade kvalitetsredovisningen bygger på de kvalitetsredovisningar som stadsdelsnämnderna sammanställt, erfarenheter från den kommunala utvärderingen, resultat från förskoleundersökningen och i viss mån andra kvalitetsgranskningar och forskningsresultat.

Utbildningsnämnden har ett uppdrag att följa upp och samordna övergripande förskolefrågor i staden. Redovisningen har tagits fram av förskoleavdelningen på utbildningsförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna.

---

¹ Skollag 2010/800

² Allmänna råd med kommentarer om Systematiskt kvalitetsarbete - för skolväsendet, Skolverket

³ Integrerad ledning och styrning för Stockholms stad

Stadsdelsnämndernas kvalitetsredovisningar har i sin tur utgått från förskoleenheternas kvalitetsredovisningar och resultatdialoger inom respektive stadsdel. Tertialrapporter, förskoleundersökning, medarbetarenkät, nyckeltal och den kommunala utvärderingen har använts som underlag. Även arbetet med kvalitetsindikatorn, egna uppföljningssystem, verksamhetsbesök, synpunkter från föräldrar och barnintervjuer samt likabehandlingsarbetet har använts som underlag liksom i vissa fall utvärdering av arbetet med övergångar mellan förskola och skola.

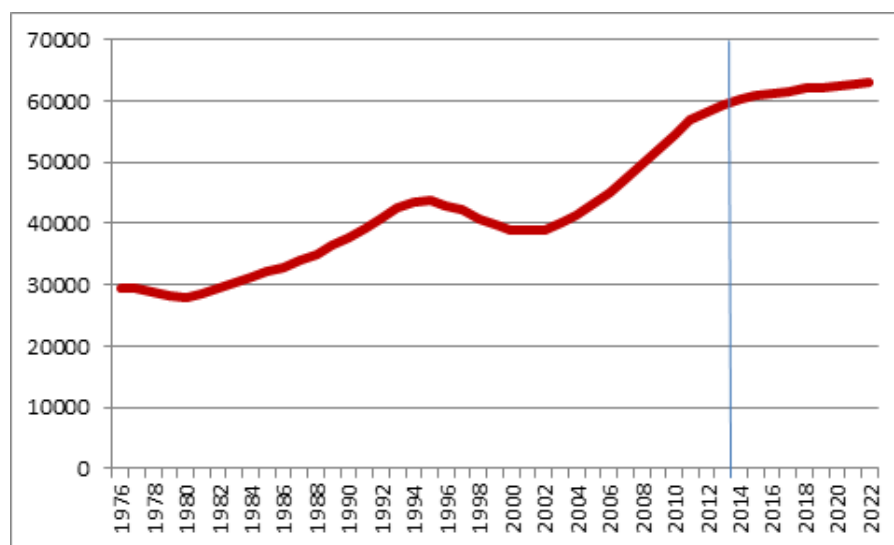
Stadsdelsnämnderna har i sina kvalitetsredovisningar beskrivit sin struktur och sina olika mötesforum för kvalitetsarbetets olika delar under året. De har även i viss mån beskrivit förskoleenheternas kvalitetsarbete och vilka underlag dessa använt för sina kvalitetsredovisningar.

Strukturella förutsättningar och organisation

- *Antal barn*

54 300 barn är inskrivna i förskola per den sista februari 2016. 34 800 barn går i kommunala förskolor och 19 500 i fristående förskolor. Andelen barn i fristående verksamhet är cirka 36 procent.

Antalet barn är färre än året innan och andelen barn i fristående verksamhet har ökat något. Ökningstakten av antal barn i förskoleåldern har avtagit något sedan 2013 (se tabell nedan) men är ojämnt fördelad, flera stadsdelsförvaltningar har fortsatt en omfattande utbyggnad medan några redovisar en sjunkande efterfrågan.

Andelen inskrivna totalt i förskoleverksamhet var i genomsnitt 87 procent för 1-5-åringar och 92 procent för 2-5-åringar. Det skiljer sig dock mellan stadsdelsförvaltningarna från 77 till 94 procent för inskrivna 1-5-åringar.

Varje stadsdelsnämnd har i genomsnitt drygt 2 300 förskolebarn i den kommunala förskoleverksamheten med en spridning mellan 1 200-4 800 barn.

De stadsdelsförvaltningar som har omfattande utbyggnad beskriver att det är en utmaning att lösa detta med bibehållen kvalitet och att en förutsättning för det är att man lyckas rekrytera tillräckligt många förskollärare.

- *Andel förskollärare*⁴

I genomsnitt hade stadsdelsnämnderna 35 procent förskollärare och spridningen var från 29 till 40 procent. Den genomsnittliga andelen har sjunkit något medan spridningen fortsätter att minska. Samtidigt finns en stor spridning mellan enheter och förskolor inom stadsdelsförvaltningarna.

Andelen förskollärare i de kommunala förskolorna har hittills varit högre än för de fristående förskolorna. De fristående förskolorna har även en större spridning (0-100 procent 2014) men deras siffror för 2015 offentliggörs i april.

Stockholm har en något högre andel förskollärare än genomsnittet i länet men lägre än övriga storstäder och riket som helhet.

Det pågår ett omfattande arbete i stadsdelsförvaltningarna och på stadsövergripande nivå för att öka andelen förskollärare utifrån medvetenheten om att en hög kompetens bland personalen bidrar till ökad kvalitet i utbildningen.

Bristen på förskollärare i regionen har inneburit en ökad lönekostnad som i flera stadsdelsförvaltningar lett till diskussioner om hur stor andel förskollärare som är rimlig utifrån budgetförutsättningarna.

- *Barn per personal*

I genomsnitt hade stadsdelsnämnderna 4,9 barn per personal med en spridning från 4,1 till 5,2. Det är något högre personaltäthet än året innan men spridningen har ökat något.

De fristående förskolorna har genomsnittligt haft fler barn per anställd⁵ men samtidigt en större spridning, deras siffror för 2015 från SCB offentliggörs i april. Länet och landet som helhet har fler barn per anställd än i Stockholms stad.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver arbete i mindre grupper som en framgångsfaktor och en hög personaltäthet är en förutsättning för att åstadkomma detta.

- *Barn per grupp*

Stadsdelsnämnderna har i genomsnitt 14,3 barn per grupp med en spridning från 11,7 till 16,7. Det är något lägre genomsnitt än året innan och väl under stadens generella mål på 16 barn per grupp.

För de fristående förskolorna i staden finns inga jämförbara siffror för 2015 men genomsnittet för riket har under flera år varit 17 barn per grupp.

Under året finns variationer i barngruppernas storlek utifrån barngruppens sammansättning och efterfrågan på förskoleplatser.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver hur arbetet organiseras på annat sätt under olika delar av dagen vilket gör att begreppet barn per grupp blir ett trubbigt mått på hur barnens vardag ser ut.

- *Andel barn och personal med annat modersmål och antal språk*

Under året har arbetet med att kartlägga såväl antal barn med annat modersmål samt personal som behärskar andra språk än det svenska fortsatt.

Syftet är att synliggöra och använda den kompetens som finns och få underlag för fortbildningssatsningar.

Sammanställningen var vid årets slut inte heltäckande men bedömningen är att närmare 30 procent av barnen i de kommunala förskolorna har ett annat modersmål än svenska och där är spridningen bland de stadsdelsförvaltningar som angivit detta mellan 16-90 procent.

Det finns över 100 olika andra modersmål än svenska inom stadens förskolor varav arabiska är det vanligaste. Vilka andra modersmål som är vanliga varierar dock mellan olika stadsdelsförvaltningar och även inom dessa.

På förskolorna finns många medarbetare som har kunskaper i andra språk än svenska även om det inte alltid stämmer överens med barnens och familjernas modersmål. Många medarbetare, särskilt i stadsdelsförvaltningar med många barn med andra språk, har även utbildning i barns andraspråkutveckling.

- *Antal förskoleenheter och deras organisation*

Alla stadsdelsförvaltningar har förskoleenheter som består av flera förskolor. Dessa leds av en förskolechef med en varierande ledningsorganisation. Beroende på storlek finns biträdande förskolechef/chefer och/eller pedagogiska ledare samt administrativt stöd. I en stadsdelsförvaltning, Hägersten-Liljeholmen, finns områdeschefer ”mellan” förskolechef och ansvarig verksamhetschef på stadsdelsnämnsnivå.

Det finns cirka 600 kommunala förskolor i staden organiserade i 130 förskoleenheter, vilket innebär cirka 9 enheter per stadsdel och dessa har i sin tur i genomsnitt 4,6 förskolor med en spridning på 3-11 förskolor per enhet. Enheternas storlek har genomsnittligt minskat något sedan föregående år.

Det finns genomsnittligt 43 förskolor per stadsdelsförvaltning med en spridning mellan 26-70. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning som har en områdesnivå mellan förskolechef och stadsdelsförvaltning har flest förskoleenheter och då med färre förskolor inom varje enhet.

Ett arbete har inletts för att se över förskolornas organisation med syfte att skapa bättre förutsättningar för förskolechefens pedagogiska ledarskap.

- *Specialverksamheter i stadsdelsförvaltningarna*

Förskolorna utgår från att så långt det är möjligt inkludera alla barn i den ordinarie verksamheten. I de olika stadsdelsförvaltningarna finns samtidigt flera specialförskolor som oftast har hela staden som upptagningsområde. Det handlar om specialverksamheter för barn med fysiska handikapp, hörselnedsättning, autism, och språkstörning. För den senaste gruppen bedrivs språkförskolor i samverkan med landstinget. Det finns även specialverksamheter för barn som är allergiska eller har neuropsykiatriska diagnoser.

Under året har en beredningsgrupp med representanter från stadsdelsförvaltningarna och utbildningsförvaltningen bildats med syfte att hantera övergripande frågor i staden kring barn som behöver särskilt stöd.

Finsk förskoleverksamhet

Stockholm ingår i ett förvaltningsområde för det finska språket och under 2015 anställdes en stadsövergripande koordinator för att säkerställa utbudet av platser i finskspråkiga verksamheter och för att stödja utvecklingen i de finskspråkiga förskolorna i staden.

Förra året fanns det 19 fristående och kommunala förskolor som hade verksamhet helt eller delvis på finska.

Organisation på stadsdelsnämnds nivå

Ansaret för förskoleverksamhet på stadsdelsnämnds nivå är tydligt definierat. Däremot finns det skillnader i organisation och vilka verksamheter som ingår i samma ansvarsområde.

För att stödja insatser för barn med behov av extra stöd har de flesta stadsdelsförvaltningarna en samordnande organisation med olika stödfunktioner. Några stadsdelsförvaltningar har valt att upphandla dessa kompetenser.

I alla stadsdelsförvaltningar finns forum för kompetensutbyte och kompetensutveckling i form av nätverk, pedagogiska caféer eller liknande. I Skarpnäck och Bromma finns övergripande kompetensutvecklande funktioner i form av Pedagogiskt centrum eller Idébank som används av enheterna i olika omfattning.

- *Övrigt*

Bland övriga förutsättningar som påverkat verksamhetens kvalitet lyfter några stadsdelsförvaltningar fram den stora utbyggnadstakten, särskilt inom vissa delar av stadsdelsnämndsområdet. Samtidigt finns exempel på att vikande behov av förskoleplatser som ställer krav på anpassning av organisationen.

Att få fram lokaler med god kvalitet och kostnaderna för detta beskrivs som en allt viktigare fråga för stadsdelsförvaltningarna.

Det är även stor skillnad mellan stadsdelsförvaltningarna vad gäller fristående verksamheter. Genomsnittligt bedrivs 36 procent av förskoleverksamheten i enskild regi men spridningen mellan olika stadsdelsförvaltningar är mellan 12-51 procent.

Stadsdelsnämndernas bedömning av måluppfyllelsen

Som underlag för stadens övergripande analys av måluppfyllelsen av de nationella målen sammanställs stadsdelsnämndernas bedömningar av prioriterade områden och läroplanens uppdrag.

Stadsdelsnämnderna har utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål tagit fram nämndmål som i de flesta fall är övergripande mål som avspeglar läroplanens olika områden men det finns även andra typer av mål. De flesta mål handlar om värdefrågor, lärande, inflytande och samverkan. Det finns även mål kring exempelvis kultur, hälsa och hållbarhet. Utifrån dessa har enheterna tagit fram åtaganden som i några fall är gemensamma för alla enheter i en stadsdelsförvaltning.

Nämndernas bedömning av måluppfyllelsen utgår till stora delar ifrån enheternas bedömning av hur väl de uppfyllt övergripande mål och åtaganden men det ingår även resultat av stadsdelsövergripande insatser. Många hänvisar också till förskoleundersökningens frågor riktade mot det aktuella området och underlag från egna uppföljningssystem i stadsdelen.

Allmänt beskriver stadsdelsnämnderna att målen uppnås. Stadsdelsförvaltningarnas analys av kvaliteten följer längre fram i sammanställningen.

Likabehandling

Alla förskolor har i skollagen ett uppdrag att främja likabehandling och motverka kränkningar. Utifrån det tas en plan fram för arbetet inom området, oftast benämnd likabehandlingsplan.

Stadsdelsförvaltningarna beskriver hur förskolorna arbetat aktivt med likabehandlingsarbetets olika delar, kartläggning, främjande och förebyggande arbete. Flera stadsdelsförvaltningar har tagit fram ett gemensamt underlag som stöd till förskolornas arbete inom det här området. Det är dock oklart om förskolorna i alla stadsdelsförvaltningar tagit fram nya årliga mål på det sätt lagen kräver och om de gemensamma underlagen alltid bryts ner på förskolenivå.

Bland det som bidragit till att utveckla arbetet på det här området framhåller stadsdelsförvaltningarna kopplingen till värdegrundsarbetet, personalens förhållningssätt och bemötande samt ett normkritiskt förhållningssätt.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver hur förskolorna arbetar för att involvera föräldrarna i likabehandlingsarbetet.

Kvalitetsindikatorn

Stadens kvalitetsindikator är ett självvärderingsmaterial där alla arbetslag bedömer hur väl de utifrån läroplanens uppdrag lyckas skapa förutsättningar för barnens utveckling och lärande inom fem områden; *Pedagogisk miljö och material, Skapande verksamhet och olika uttrycksformer, Barns språkliga och kommunikativa utveckling, Barns matematiska utveckling* samt *Naturvetenskap och teknik*. Inom alla områden finns viktiga aspekter som behöver finnas med för att uppnå läroplanens helhetsperspektiv.

Områdena är indelade i fem nivåer där nivå tre är den lägsta godtagbara nivån utifrån läroplanens uppdrag och nivå fem uppfyller hela läroplanens intentioner och stadens prioriteringar.

Stadens mål för indikatorn 2015 var 3,8 och stadsdelsförvaltningarnas totala genomsnitt för alla områden var 3,6 med en spridning mellan 3,4 och 3,7. Den totala bedömningen är genomsnittligt på samma nivå som förra året men spridningen har minskat. Samtidigt signalerar flera stadsdelsförvaltningar att ökad kompetens även ofta innebär en lägre självvärdering i arbetslagen.

De genomsnittliga bedömningarna mellan olika områden i indikatorn skiljer sig mellan 3,5 - 3,7 där *Språklig utveckling* i år bedöms högst. Enheternas bedömningar har däremot en större spridning, mellan 2-5 inom samtliga områden.

Allmänt bedömer stadsdelsförvaltningarna att arbetet med kvalitetsindikatorn, och de reflektioner och dialoger som framkommer i arbetet med den, bidrar till att utveckla verksamheten både direkt och som en del av det sammantagna kvalitetsarbetet. Genom att få syn på sitt arbete och olikheter mellan arbetslag/förskolor kan både kvalitet och likvärdighet förbättras. I det arbetet hålls pedagogisk dokumentation fram som ett viktigt verktyg och den pedagogiska miljön som en förutsättning för arbetet på alla områden.

Framgångsfaktorer som leder till ett högre resultat är enligt stadsdelsförvaltningarna en ökad medvetenhet och kompetens hos pedagogerna vilket leder till fördjupade arbetssätt och ett ökat helhetstänkande kring verksamheten med kopplingar till medvetna teoretiska ställningstaganden.

Både kunskaper, hårdvara och infrastruktur för att använda IKT som en integrerad del i verksamheten är fortfarande till viss del ett hinder för flera arbetslag för att kunna nå en högre nivå.

Utvecklingsinsatser inom respektive stadsdelsnämnd

På en stadsdelsövergripande nivå har det även under det här året genomförts en mängd övergripande insatser för att öka kvaliteten och nå måluppfyllelse inom förskoleverksamheten.

Alla stadsdelsförvaltningar har på olika sätt och med olika organisationer genomfört insatser för att ge extra stöd till de barn som behöver det.

Detta har inneburit att flertalet barn med behov av extra stöd har kunnat vara inkluderade i ordinarie verksamhet vilket beskrivs som framgångsrikt av stadsdelsförvaltningarna.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver samverkan med landstinget som positivt. Samtidigt finns även ett antal stadsövergripande specialverksamheter som redovisats tidigare.

Det genomförs även många gemensamma insatser på kompetensutvecklingsområdet. Syftet är att höja personalens kompetens och bidra till en ökad andel förskollärare. Förutom nätverksarbete bedrivs i vissa fall riktade insatser genom särskilda interna enheter och i samarbete med olika universitet och högskolor. Det finns även gemensamma organisationer för VFU⁶, introduktion och mentorskap även om det sker på olika sätt. Detta sammantaget beskrivs som framgångsrikt för att utveckla verksamheten och för att rekrytera nya (kompetenta) medarbetare.

Flera stadsdelsförvaltningar har gemensamma underlag som i vissa fall uppdaterats för enheternas arbete med språkutveckling, kost, hållbar förskola och andra områden. Där detta skett beskrivs det som framgångsrikt.

Det finns även ett antal stadsdelsförvaltningar som beskrivit hur det gemensamma arbetet med att ta fram gemensamma system för uppföljning och utvärdering bidragit till diskussioner som utvecklat det systematiska kvalitetsarbetet.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver ett mer utvecklat samarbete med de fristående förskolorna som positivt och några har även egna lokala branschråd.

Stadsdelsförvaltningarnas övergripande satsningar stämmer enligt utbildningsförvaltningen väl med enheternas behov för att uppfylla statliga och lokala uppdrag.

Stadsdelsnämndernas analys av kvaliteten

Utifrån enheternas analyser, resultatdialogerna, lokala uppföljningssystem, förskoleundersökningen, resultat av de stadsdelsgemensamma insatserna och de kommunala utvärderingarna har stadsdelsnämnderna gjort en analys av verksamhetens kvalitet i förhållande till de nationella målen.

Stadsdelsförvaltningarna bedömer att nämndmålen uppnåtts och att förskolorna i genomsnitt har mer än godtagbar nivå utifrån kvalitetsindikatorn.

Pedagogisk dokumentation, pedagogisk miljö och IKT lyfts fram som verktyg för att utveckla verksamheten i sin helhet. De stadsdelsförvaltningar som har kommit igång med Skolplattformen beskriver det som ett verktyg för verksamhetsutveckling och likvärdighet.

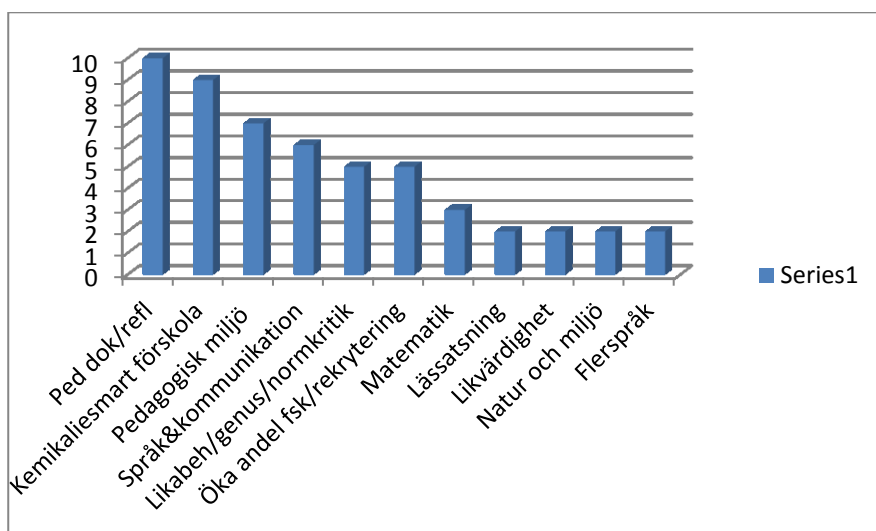
Samtidigt är det många som lyfter fram att kvaliteten varierar och därmed likvärdigheten. Förskolor som beskriver verksamhet som inte når upp till nivå tre i kvalitetsindikatorn skriver handlingsplaner för att höja nivån på sin verksamhet. Det är viktigt att identifiera framgångsrika arbetssätt, hålla fokus och vara uthållig i sina utvecklingsprocesser.

Det framkommer flera framgångsfaktorer som lett till den goda måluppfyllelsen. Personalens kompetens är en nyckelfaktor som stöds genom kompetensutveckling på olika sätt, bland annat i nätverk och dessutom beskrivs samverkan med universitet och högskolor som viktig. Andra framgångsfaktorer som stadsdelsförvaltningarna lyfter fram som bidrar till en hög kvalitet är tilltro till barnens förmågor, ett bra bemötande, välfungerande arbetssätt och kompetens inom pedagogisk dokumentation.

Många betonar vikten av en genomtänkt organisation och ett bra ledarskap. Ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete med tydliga förväntade resultat, fungerande underlag för uppföljning och där resultaten analyseras bidrar till att utveckla verksamheten. Gemensamma underlag för arbete med exempelvis barns språkutveckling upplevs som ett stöd.

Utvecklingsområden på stadsdelsnämnds nivå

Stadsdelsnämnderna har utifrån enheternas utvecklingsområden och sin egen analys prioriterat ett antal övergripande utvecklingsområden. Se tabell nedan;

I den samlade kvalitetsredovisningen för 2014 var de vanligaste utvecklingsområdena på stadsdelsnivå språk, IKT, genus/normkritik, kvalitetsarbete, pedagogisk miljö och föräldrasamverkan.

Det man kan konstatera är att det även för 2015 finns en blandning av att stadsdelsförvaltningarna vill vidareutveckla det som redan är relativt väl fungerande/har varit utvecklingsområden en längre tid tillsammans med områden som behöver utvecklas för att uppnå olika krav och det som är mer aktuellt och prioriterat i staden.

I årets kvalitetsredovisningar har arbetet med pedagogisk dokumentation återigen lyfts upp samtidigt som arbetet med kemikaliesmart förskola fått ett stort genomslag. Utbildningsförvaltningen kan återigen konstatera att även om alla stadsdelsförvaltningar anstränger sig för att öka andelen förskollärare blir det inte alltid synligt i deras kvalitetsredovisningar.

Stadsövergripande insatser

Förutom de löpande övergripande samordningsfunktionerna har olika riktade insatser genomförts.

Kompetensutveckling

Ett stort arbete har pågått tillsammans med stadsledningskontoret och stadsdelsförvaltningarna för att ta fram konkreta strategier, metoder och principer för att öka andelen förskollärare. Bland annat har introduktion, karriärvägar och kommunikation utvecklats. Ett arbete för att öka andelen manliga pedagoger har genomförts. Inom det här området har vikten av förskolechefens pedagogiska ledarskap framkommit.

Vidare har staden gett stöd för vikariekostnader i samband med att personal på kommunala och fristående förskolor vidareutbildat sig till förskollärare, magister och licentiat. Närmare 300 personer har deltagit i denna satsning och över 40 har tagit förskollärexamen under 2015. Detta har bidragit till att bibehålla andelen förskollärare samtidigt som utbyggnaden fortsatt.

Via Midsommarkransens gymnasium har grundutbildning till barnskötare genomförts. Närmare 60 medarbetare från både kommunal och fristående verksamhet har deltagit i respektive utbildning. Utbildningarna har varit uppskattade och efterfrågade.

En rekryteringsutbildning har genomförts med 28 potentiella blivande chefer i kommunal förskola i syfte att säkra chefsförsörjningen. De har bland annat fått en introduktion i ledarskap, stadens styrsystem, digitalisering, personalfrågor och ekonomi. Detta ger en rekryteringsbas inför kommande stora pensionsavgångar bland förskolechefer i staden.

Språkforskningsinstitutet inom utbildningsförvaltningen har fortsatt sitt nätverksarbete och även genomfört fortbildning för pedagoger och chefer inom området barns andraspråksutveckling och interkulturalitet. Det har även genomförts dialogmöten kring flerspråkighet, språkutvecklande arbete och IKT. Insatserna har varit uppskattade och efterfrågade.

Vidare har det i samarbete med stadsdelsförvaltningarna tagits fram en språkstrategi för förskola och ett uppdaterat stödmaterial för språkutvecklande arbete i stadens förskolor.

På SETT⁷-mässan 2015 hade förskolan en egen dag som var den mest besökta. Här deltog förskolan i montern, på seminarier och föreläsningar.

Förskolesummit 2015

Utbildningsförvaltningen genomförde Förskolesummit, en förskolekonferens som arrangerades i samarbete med Stockholms universitet.

Konferensens syfte var att få praktik och forskning att mötas på ett sätt som bidrar till utveckling av stadens förskoleverksamhet. Sammanlagt deltog ca 1 500 pedagoger och chefer i såväl kommunala som fristående förskolor i Stockholms stad. 25 stycken ledande nationella och internationella forskare inom förskoleområdet föreläste under konferensens två dagar. Deltagarantal och bredd av föreläsningar gjorde Förskolesummit till den största konferensen för förskola genomförd i norra Europa.

Utvärderingar av konferensen gav mycket gott resultat både gällande innehållet men också utifrån att deltagarna bedömer att den leder till verksamhetsutveckling på sikt.

Utbildningsförvaltningen planerar för att genomföra en ny Förskolesummit 2017.

HBTQ, genus och normmedvetenhet

Utbildningsförvaltningen har genomfört en konferensserie under november 2015 inom området HBTQ, genus och normmedvetenhet. Föreläsningarna har bland annat berört förskolans mottagande, majoritetskulturen, barns normskapande samt övergripande organisatoriska och pedagogiska utvecklingsområden utifrån ovanstående perspektiv. Sammanlagt har ca 800 pedagoger och chefer från såväl fristående som kommunal verksamhet deltagit.

Digitalisering i förskolan

Det pågår ett digitalt lyft i stadens förskoleverksamheter som innehåller en rad olika utvecklingsinsatser och nya system.

Utbildningsförvaltningen samordnar planeringen och införandet av Skolplattformen och har i dialog med stadsdelsförvaltningarna tagit fram en plan för detta som sträcker sig fram till slutet av 2017.

---

⁷ "Scandinavian Educational Technology Transformation", en mässa för IKT som verktyg för lärande

Under 2015 har införandet av Skolplattformen påbörjats i Norrmalm och Skärholmens stadsdelsförvaltningar som varit piloter för att införa de pedagogiska verktygen. Utifrån de erfarenheter som gjorts av piloterna kommer utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna ta fram gemensamma mål och arbetssätt för att säkerställa en likvärdighet i staden avseende Skolplattformen.

Genom de pedagogiska verktygen i Skolplattformen får stadens förskolor ett gemensamt system för planering och uppföljning av den pedagogiska verksamheten som ger bättre förutsättningar för det systematiska kvalitetsarbetet.

Utöver Skolplattformen införs också en webbaserad version av förskolornas kvalitetsindikator vilket ger större möjligheter till reflektion och analys av hur väl varje arbetslag når läroplanens mål.

Kommunal utvärdering

Under perioden april – november 2015 har förvaltningen genomfört utvärderingar av totalt 44 förskoleavdelningar i stadsdelsförvaltningarna Östermalm, Farsta, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Hägersten-Liljeholmen, Södermalm och Skarpnäck.

De förskolor och avdelningar som granskas i den kommunala utvärderingen väljs ut av avdelningschefen i stadsdelsförvaltningen utifrån ett utvecklingsbehov.

Området styrning och ledning har varit ett fokusområde i den kommunala utvärderingen då förskolechefen har ett övergripande ansvar för förskolans kvalitetsarbete. I det systematiska kvalitetsarbetet ingår bland annat arbetet med Stockholms stads kvalitetsindikator. Årets genomförda utvärderingar visar att kvalitetsindikatorn inte använts fullt ut enligt stadens avsikter på de granskade förskolorna. Generellt framkom att ledningen inte introducerat självvärderingsmaterialet och inte skapat tillräckliga förutsättningar för personalen att tolka olika begrepp i kvalitetsindikatorn inför självvärderingen. I flera fall saknades även återkoppling från ledningen till arbetslagen efter genomförd självvärdering.

Vidare har andelen förskollärare inom de utvärderade förskoleenheterna följts upp. Sammantaget kan konstateras att endast en av de utvärderade förskoleenheterna hade legitimerade förskollärare på alla avdelningar, vilket visar att staden behöver förstärka uppföljningen för att säkerställa att alla barn nås av undervisningen ledd av legitimerade förskollärare.

Den uppföljning som förvaltningen gjort visar att de kommunala utvärderingarna varit ett stöd och bidragit till utvecklingsarbetet för de utvärderade enheterna.

Stadsövergripande analys av kvaliteten

Nedan följer en samlad analys av resultaten av stadens arbete på olika nivåer för att nå de nationella målen för förskolan och KF:s mål för verksamhetsområdet; *Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas*. Detta ligger sedan till grund för förslagen till fullmäktige.

Stadsdelsnämnderna tar sitt huvudmannansvar och har genomtänkta strukturer och insatser som ger förskolorna förutsättningar att genomföra sitt uppdrag.

Det finns strukturella skillnader bland annat vad gäller andel förskollärare, barn per personal, andel barn med annat modersmål och behov av förskoleplatser. I stadsdelsförvaltningarnas kvalitetsredovisning framgår till viss del att detta påverkar organisation och övergripande insatser men det är inte lika tydligt om eller hur det påverkat måluppfyllelsen. Samtidigt möjliggör stadens fördelningssystem mindre barngrupper och riktade insatser för de barn som behöver det mest; barn som behöver särskilt stöd, barn med annat modersmål och de allra yngsta barnen.

I den samlade kvalitetsredovisningar blir de stadsdelsövergripande insatserna synliga och de motsvarar väl de kontinuerliga behov som finns i stadsdelsförvaltningarna, tidigare prioriterade utvecklingsbehov och nya behov. Däremot är effekten av insatserna och kopplingen till måluppfyllelsen fortfarande inte helt tydlig. Vidare indikerar beskrivningen av arbetet med likabehandling att man inte fullt ut lever upp till den gällande lagstiftningen.

Även de stadsövergripande insatserna för hela staden motsvarar väl de kontinuerliga behov som finns i staden, liksom tidigare

prioriterade utvecklingsbehov och nya uppdrag. Det finns vissa beskrivningar av resultat men även här kan kopplingarna till verksamhetens måluppfyllelse förtydligas. Exempelvis bör effekterna av dessa insatser på stadsdels- och förskolenivå följas upp på ett tydligare sätt och fördjupas. Samtidigt är det även här viktigt både med långsiktighet och med flexibilitet för att stödja nya gemensamma behov.

Sammantaget vad gäller måluppfyllelsen utifrån kommunfullmäktiges mål och nämndmålen framträder en bild av god måluppfyllelse för alla områden. Forskning bekräftar att förskola av god kvalitet har positiva effekter för barn på alla livets områden, kunskapsmässigt, socialt och emotionellt. Förskolan får också goda och förbättrade resultat i 2015-års förskoleundersökning när föräldrarna bedömer kvaliteten i stadens förskoleundersökning.

Samtidigt är de övergripande målen på stads- och stadsdelsnämnds nivå generellt formulerade och bedömningen av måluppfyllelsen till stora delar beroende av att de indikatorer och förväntade resultat som tas fram verkligen indikerar att de övergripande målen uppfylls.

De mål med krav på förväntade resultat som ska hanteras av förskolorna är i de flesta fall för många för att vara styrande, kunna betraktas som prioriterade och kunna följas upp på ett meningsfullt sätt.

I det fortsatta kvalitetsarbetet vore det därför önskvärt att staden tydligare definierar, prioriterar och separerar olika begrepp i styrkedjan utifrån nationella och kommunala mål.

Huvudmannen har på en övergripande nivå ansvar för att hålla sig informerad om hur verksamheten fungerar, detta kan ske på olika sätt både muntligt och skriftligt. De grundläggande aspekter av verksamheten som alltid måste fungera borde kunna beskrivas som kvalitetssäkring.

Dessutom har huvudmannen ett ansvar att utifrån lokala förutsättningar prioritera olika områden, beroende på hur förskolornas måluppfyllelse ser ut kan det resultera i krav på tydlig redovisning eller bli ett utvecklingsområde. Slutligen behöver varje förskola/enhet tydligt definiera sina utvecklingsområden utifrån de nationella styrdokument.

Utbildningsförvaltningens analys är att förskolornas kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling skulle gynnas av en tydligare och mer samordnad styrning mellan kommunfullmäktiges mål och stadsdelsnämndernas verksamhetsplaner. Det skulle också öka likvärdigheten i staden och ge ett ökat utrymme för enheternas prioriterade utvecklingsområden.

Förslag till kommunfullmäktige

Utifrån stadsdelsnämndernas förslag och den övergripande analysen framkommer ett antal områden där det krävs stadsövergripande åtgärder för att behålla och utveckla den höga kvaliteten i stadens förskoleverksamhet och samtidigt möta framtida utmaningar. Eftersom det handlar om ett långsiktigt arbete har förslagen flera likheter med det som framförts tidigare år samtidigt som en del områden som tidigare lyfts nu hanteras av stadsdelsnämnderna själva inom pågående satsningar och nya tillkommer.

Öka andelen förskollärare

Staden behöver verka för en ökning av utbildningsplatser i närområdet. Vidare behöver arbetet med att ta fram och omsätta strategier för att rekrytera och behålla förskollärare fortsätta. I det arbetet är det viktigt att förbättra introduktion och mentorskap för nya förskollärare. De insatser som redan görs, som att stödja barnskötare som vidareutbildar sig till förskollärare, behöver fortsätta.

Digitalisering

Det digitala lyftet innebär många möjligheter till verksamhetsutveckling och effektivisering för förskolan. Förskolan behöver ges möjligheter att organisera för den digitalisering som pågår för att den ska bli framgångsrik och få önskad effekt i verksamheten.

Det digitala lyftet i stadens förskolor ställer krav på ett proaktivt ledarskap och förändrade arbetssätt. Detta kommer att kräva ett förstärkt utvecklingsarbete mellan utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna under de kommande åren. Nya roller och prioriteringar måste definieras för att förvalta och utveckla de nya systemen.

Kompetensutveckling

Staden behöver övergripande stödja förskolecheferna och förskollärarna i deras pedagogiska ledarskap. Vidare behöver de satsningar som inlett kring förskola på vetenskaplig grund och

för att höja kompetensen kring normmedvetenhet och HBTQ-frågor bli långsiktiga.

Det fortsatt stora och ökande behovet av kompetens för modersmålsstöd och andraspråksutveckling kräver stadsövergripande insatser, inte minst för att ta emot alla nyanlända barn på ett bra sätt.